

MEMORANDUM IN HET LICHT VAN DE VERKIEZINGEN 2024

Meer wetenschap voor een betere Justitie | NICC - INCC 2029

MEER WETENSCHAP VOOR EEN BETERE JUSTITIE

Tijdens de volgende legislatuur verhuist het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie naar een nieuw gebouw. Omdat de federale overheid hiermee aanzienlijk investeert in wetenschappelijke infrastructuur ten dienste van Justitie, vindt het NICC het belangrijk om met het oog op de toekomst ook bewust stil te staan bij haar rol als kenniscentrum.

Aan de hand van drie voorstellen drukt het instituut haar ambitie uit om nog meer dan vandaag Justitie te informeren via wetenschap. En dat met respect voor onze missies en waarden: we zijn Neutraal, Integer, Competent en Coherent.

Op die manier hoopt het NICC de politieke en operationele actoren te inspireren, de dialoog op te starten en zo bij te dragen tot een duurzame verbetering van veiligheid en justitie. En dat in het voordeel van de hele bevolking.

Dr. Pierre VAN RENTERGHEM

Directeur-generaal

FORENSISCHE EXPERTISE & CRIMINOLOGISCH ONDERZOEK

Foto iStock-1017876804

Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC) is het federale wetenschappelijke instituut dat Justitie ondersteunt. Onder rechtstreeks gezag van de minister van Justitie en verbonden aan de Federale Overheidsdienst Justitie, functioneert het NICC autonoom en onafhankelijk van zowel de rechterlijke macht als de politiediensten. Zo vormt ons instituut een unieke plek waar de vakgebieden van forensische wetenschap en criminologie samenkomen.

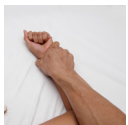
De interactie tussen deze twee werelden onderscheidt ons instituut van de meeste forensische instituten of criminologische centra in de wereld en levert ons een uitzonderlijke positie op: bij ons voedt de forensische expertise het criminologisch denken, en omgekeerd voedt het criminologische inzicht ook onze forensische strategie.

Een dubbel perspectief dus voor de wetenschappelijke ondersteuning van de justitiële werking.

In de 30 jaar dat het NICC bestaat, is de relatie tussen justitie en wetenschap ingrijpend veranderd. Steeds krachtigere en toegankelijker analysetechnieken hebben enerzijds gezorgd voor een revolutie in de manier waarop politie en justitie onderzoeken uitvoeren. Een voorbeeld is de DNA-analyse: 30 jaar geleden nog in de kinderschoenen, nu in steeds meer zaken gebruikt. Er worden ook complexere benaderingen ontwikkeld om criminele verschijnselen te begrijpen, bijvoorbeeld door forensische technieken te combineren of forensische databanken te gebruiken. De informatisering van justitie bracht daarnaast nieuwe mogelijkheden met zich mee om de criminaliteit en het optreden van justitie en politie te analyseren. Tegelijk is het steeds crucialer geworden om het beleid en de acties van de overheid te evalueren. Omwille van internationale verplichtingen, maar ook omdat democratische beginselen en goed bestuur de autoriteiten tot meer transparantie en verantwoordingsplicht uitnodigen. Bovendien is er op al deze domeinen verdere, voortdurende ontwikkeling nodig, ondersteund door criminologisch onderzoek.

Deze nota werd opgesteld met de concepten van *Evidence-Based Justice* en *Science-Informed Policy-Making* als leidraad. De *Evidence-Based* concepten vinden hun oorsprong in de medische wereld en stellen de noodzaak om beleids- en praktijkbeslissingen over patiëntenzorg te baseren op wetenschappelijke kennis en inzichten. In ons land droeg het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg (KCE) ertoe bij om dit concept te verankeren in het gezondheidsbeleid. De uitdagingen waar de gezondheidszorg mee te maken kreeg op het vlak van financiering en organisatie vinden we ook terug bij Justitie: met de steeds toenemende behoeften, de opkomst van nieuwe technologieën, de veranderende verwachtingen van het publiek op het vlak van efficiëntie en toegankelijkheid van justitie en de stijgende kosten, staat Justitie voor diverse uitdagingen die hervormingen noodzakelijk maken. De behoefte aan wetenschappelijke ondersteuning om deze uitdagingen aan te pakken, neemt toe.

In lijn met de huidige missies van het instituut licht het NICC er in dit memorandum drie specifieke uitdagingen uit voor ons land, die we met onze wetenschappelijke expertise kunnen helpen oplossen:

EEN FEDERAAL KENNISCENTRUM « CRIMINOLOGIE »

om Justitie beter te informeren

EEN FEDERAAL WETENSCHAPPELIJKE DIENST « FORENSISCHE GENEESKUNDE »

om het aantal lijkschouwingen te verhogen en als ondersteuning bij rampen

EEN FEDERAAL MULTIDISCIPLINAIR EXPERTISECENTRUM « DRUGS »

om de strijd tegen drugs beter te onderbouwen

EEN FEDERAAL KENNISCENTRUM « CRIMINOLOGIE »

Overbelasting van het personeel, een gebrek aan middelen, de impact van sociale fenomenen (met name gerelateerd aan digitalisering), veranderingen in professionele praktijken en beroepen, nieuwe verwachtingen van de bevolking, maar ook nieuwe managementculturen: het zijn slechts enkele van de uitdagingen waarmee de operationele medewerkers en beleidsmakers van Justitie vandaag geconfronteerd worden.

Tegelijk zijn deze uitdagingen kansen. Kansen om na te denken over nieuwe of vernieuwende manieren van werken én om die te ontwikkelen. Het is nu het perfecte moment om wetenschappelijke kennis beter te integreren zowel in politieke, strategische en bestuurlijke keuzes, als in het dagelijkse beheer van de taken van Justitie. En laat dat nu net de missie zijn van het NICC: kennis creëren, nuttige gegevens verzamelen en valideren, en wetenschappelijke kennis beschikbaar maken voor beleidsmakers en operationeel personeel. Een justitieel systeem geïnformeerd door, gebaseerd op en gevoed door de wetenschap is vandaag meer dan ooit onmisbaar.

Hoewel dit zeer ambitieus is, kan dit verwezenlijkt worden door geleidelijk diensten op te richten die zich bezighouden met specifieke thema's, en zo de nodige expertise creëren, verankeren en beschikbaar maken voor de justitiële en politionele actoren. Het NICC heeft dit proces al in gang gezet door een permanente cel op te richten om recidive en criminele carrières te bestuderen.

CRIMINOLOGIE OM JUSTITIE BETER TE INFORMEREN

TWEE PRIORITAIRE ASSEN :

- De evaluatie van overheidsbeleid inzake justitie wetenschappelijk ondersteunen
- De ervaring van burgers met justitie verbeteren

DE EVALUATIE VAN OVERHEIDSBELEID INZAKE JUSTITIE WETENSCHAPPELIJK ONDERSTEUNEN

Het is cruciaal dat er capaciteit ontwikkeld wordt om het beleid van de overheid inzake justitie te evalueren. Dat moet gebeuren op basis van betrouwbare gegevens, en daarom moeten er diagnostische en controle-instrumenten geïmplementeerd worden, gebaseerd op een zo breed en objectief mogelijke kennis. Voor de ontwikkeling van deze instrumenten is er specifieke wetenschappelijke ondersteuning nodig, en dat in de vorm van analyses van het overheidsbeleid en van bestuurlijke maatregelen. De bedoeling is om een proces op gang te brengen en te begeleiden dat uiteindelijk zal leiden tot de oprichting van een justitie die door de wetenschappelijke kennis geïnformeerd en ondersteund wordt.

Dankzij zijn vaardigheden en bevoorrechte positie is het NICC de meest geschikte structuur om een wetenschappelijke ondersteuningseenheid te huisvesten voor de evaluatie van het justitiële overheidsbeleid en de bijhorende overheidsacties. De missie van deze eenheid: op maat gemaakte wetenschappelijke benaderingen ontwikkelen voor iedereen die betrokken is bij het strafrechtelijke systeem en de politieke wereld. En dat om:

- Wetenschappelijke ondersteuning te bieden om kwantitatieve en kwalitatieve instrumenten te ontwerpen, valideren en implementeren die de impact, efficiëntie en effectiviteit van het justitiële overheidsbeleid beoordelen;
- Onderzoek uit te voeren om de werking van het rechtssysteem te evalueren en de hervormingsinspanningen te ondersteunen;
- Politieke medewerkers te ondersteunen bij het ontwikkelen van een evaluatiecultuur van het overheidsbeleid;
- Een wetenschappelijke kijk te bieden op de evaluatie van het overheidsbeleid;
- Onderzoek te doen naar de rol, beperkingen en impact van forensische wetenschap.

DE ERVARING VAN DE BURGER MET JUSTITIE VERBETEREN – ZICH BUIGEN OVER HET LOT VAN SLACHTOFFERS

De Europese richtlijn van 2012¹ en het Verdrag van Istanbul² van 2011 verplichten België om de positie van slachtoffers binnen justitie voortdurend te verbeteren. Beide teksten getuigen van een groeiende bezorgdheid over het lot van slachtoffers. Of het nu gaat om hun opvang bij eerstelijnsdiensten (politie, justitiehuizen, enz.), om de manier waarop er rekening met hen gehouden wordt tijdens de behandeling van hun zaak, om de psychologische, juridische of financiële hulp die ze krijgen, of om de aandacht die ze krijgen in de fase van de uitvoering van vonnissen en maatregelen. Ze vormen een antwoord op een bredere vraag van burgers naar een menselijker en toegankelijker rechtssysteem dat meer rekening houdt met hun rechten en belangen.

Ons land is echter nog steeds niet in staat om de evolutie van de victimisatieverschijnselen systematisch te evalueren, noch om te checken of de werkelijke behandeling van slachtoffers in België voldoet aan de vereisten van de bovenvermelde normeringsinstrumenten.

Het NICC doet al vele jaren onderzoek op hoog niveau wat betreft victimologie. Vandaag is het echter belangrijk om verder te gaan dan eenmalige studies en onszelf de middelen te verschaffen voor een geïntegreerd onderzoeksbeleid op middellange en lange termijn dat kan voldoen aan de behoeften van de verschillende onderdelen van het strafrechtssysteem en dat de relevante wetgevers kan informeren.

¹ Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ.

² Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld van 24 april 2011

DE ERVARING VAN DE BURGER MET JUSTITIE VERBETEREN – ZICH BUIGEN OVER HET LOT VAN SLACHTOFFERS

België moet daartoe een permanente onderzoeksstructuur voor victimologie opzetten, die:

- Een barometer over slachtoffers instelt, die regelmatig de veranderingen documenteert in zowel het overheidsbeleid, als de manier waarop slachtoffers worden behandeld door het rechtssysteem;
- Longitudinale slachtofferstudies ontwikkelt;
- Victimologisch onderzoek uitvoert wanneer een betrokkene bij het rechtssysteem daarom vraagt, om zo inzicht te verschaffen in:
  - de ervaringen van slachtoffers tijdens hun juridische parcours
  - hun verwachtingen en behoeften
  - hun profiel.
- Studies uitvoert over de impact van specifiek overheidsbeleid ten gunste van slachtoffers.

Dit voorstel is in overeenstemming met de wet #StopFéminicide³ waarbij het NICC de analyse zal sturen van gevallen van vrouwenmoorden, met als doel om na te gaan hoe de zorg voor potentiële slachtoffers verbeterd kan worden.

³ *Wet van 13 juli 2023 voor de preventie en de bestrijding van feminicides en gendergerelateerde dodingen.*

EEN FEDERAAL WETENSCHAPPELIJKE DIENST « FORENSISCHE GENEESKUNDE »

In België wordt slechts in 1 tot 2% van de sterfgevallen een autopsie uitgevoerd. Zo blijven naar schatting elk jaar ongeveer 70 verdachte sterfgevallen onopgemerkt in ons land.

In veel onderzoeken is de forensische patholoog de eerste deskundige die tussenbeide komt. Zijn werk beperkt zich niet tot verwondingen registreren bij slachtoffers, verdachten en lijken: een andere, belangrijke taak is om lichaamsmonsters of microsporen te nemen, die vervolgens worden doorgegeven aan andere specialisten. De forensische geneeskunde neemt dan ook een heel bijzondere plaats in bij strafrechtelijke onderzoeken, omdat het lichaam van een slachtoffer vaak het eerste element is dat wordt 'ondervraagd' om te begrijpen hoe de gebeurtenissen zich hebben ontvouwd⁴.

In het kader van de huidige legislatuur heeft de regering beslist om tegen 2024 twee universitaire instituten op te richten, en op de langere termijn vijf. Hierdoor zullen er ongetwijfeld meer autopsies uitgevoerd kunnen worden en meer verdachte sterfgevallen kunnen worden opgespoord.

Net als onze zusterinstellingen, het IRCGN in Frankrijk en het NFI in Nederland, heeft het NICC altijd een multidisciplinaire roeping gehad. De toegevoegde waarde van deze multidisciplinariteit wordt nu erkend en is vooral duidelijk in projecten zoals

Foto Fotolia_31485685

⁴ [Département Médecine Légale et Odontologie \(DMLO\) - PJGN \(interieur.gouv.fr\)](#)

EEN FEDERAAL WETENSCHAPPELIJKE DIENST « FORENSISCHE GENEESKUNDE »

Code 37, waar de goede verstandhouding tussen onze adviseurs en onze experts in genetische identificatie, microsporen en toxicologie zorgt voor de best mogelijke resultaten in zaken van seksueel geweld.

In tegenstelling tot onze Nederlandse en Franse collega's heeft het NICC sinds zijn oprichting geen expertise op het gebied van forensische geneeskunde gehad. Nochtans zijn de forensische geneeskunde, forensische wetenschap, toxicologie, vezelanalyse en genetische analyse als disciplines allemaal nauw met elkaar verbonden. Onze nieuwe infrastructuur zal deze anomalie eindelijk kunnen rechtzetten. Het behoefteprogramma van het instituut voorziet in de bouw van faciliteiten voor een afdeling gespecialiseerd in post mortem forensisch onderzoek.

De Federale Wetenschappelijke Dienst voor Forensische Geneeskunde zal binnen het NICC volledig geïntegreerd kunnen worden met de laboratoria voor ballistiek, toxicologie, genetische identificatie en microsporen. Dankzij deze volledige multidisciplinariteit zal het NICC zich onderscheiden van de universitaire instituten voor forensische geneeskunde, waar het complementair aan zal zijn.

Naast multidisciplinariteit zal de focus liggen op de tekortkomingen van het huidige forensische landschap. In België is geen enkele forensische dienst uitgerust om CBRN-onderzoeken (chemisch, biologisch, radiologisch of nucleair) uit te voeren en geen enkele site is echt in staat om een massaramp aan te pakken. In het nieuwe gebouw wordt het mogelijk om een postmortaal centrum van de nieuwe generatie te ontwikkelen, dat voldoet aan de goede praktijken op het gebied van rampenbestrijding en aan de wettelijke vereisten. Het NICC ligt op een strategische locatie - dichtbij het militair hospitaal - en zal de ideale plaats zijn, weg van de universitaire sites, om post-mortemonderzoeken centraal te beheren in het geval van een ramp of CBRN-incident.

EEN FEDERAAL WETENSCHAPPELIJKE DIENST « FORENSISCHE GENEESKUNDE »

Rekening houdend met de ervaring van de recente terroristische aanslagen wordt er binnen het centrum ook een speciale dienst voor postmortale antropologie opgericht. Ook op dit vlak zou het NICC nationaal een pionier kunnen zijn, aangezien er quasi geen specialisten in forensische antropologie bestaan in België.

De afdeling zal beschikken over apparatuur voor postmortale beeldvorming (CT-scan), tegenwoordig een integraal onderdeel van forensisch postmortaal onderzoek. Naast beeldvorming in de context van rampen, terrorisme, antropologie en routinematige post-mortemonderzoeken, zal het NICC deze apparatuur ook kunnen gebruiken om forensisch onderzoek uit te voeren op niet-menselijke voorwerpen, zoals namaakgoederen.

De uitbreiding van het NICC naar forensische geneeskunde is daarom geen geïsoleerd project. Het is een project dat zowel gericht is op integratie met alle afdelingen van het instituut, als op integratie in het nationale forensische landschap dat momenteel wordt opgebouwd.

De ontwikkeling van forensische geneeskunde in het NICC zal ons land:

- De capaciteit geven om CBRN-rampen en -incidenten op een forensische manier aan te pakken;
- In staat stellen om de lacunes in de forensische antropologie op te vullen;
- Geavanceerde forensische beeldvormingstools ter beschikking stellen;
- Eindelijk van een volwaardig Nationaal Forensisch Instituut voorzien, vergelijkbaar met de naaste burens.

EEN FEDERAAL MULTIDISCIPLINAIR EXPERTISECENTRUM « DRUGS »

België is – na Nederland - de grootste producent van synthetische drugs zoals amfetamine en MDMA (xtc). Er is erg veel - en steeds meer - druggerelateerd geweld in Antwerpen en Brussel, en ook in landelijke gebieden neemt het aantal druggerelateerde problemen toe. De strijd tegen druggerelateerde criminaliteit is een van de belangrijkste prioriteiten in het nationale veiligheidsplan 2022 – 2025. Het is bovendien ook een van de aandachtspunten van de EU voor 2022 - 2025 in de strijd tegen zware en georganiseerde misdaad.

Het NICC beschikt vandaag over internationaal erkende expertise op het gebied van drugs en toxicologie. Deze expertise betreft zowel hoge concentraties (inbeslagnames van drugs) als lage concentraties (sporen in het lichaam), wat zeldzaam is. De afwezigheid van expertise op het gebied van forensische geneeskunde in het instituut is echter een leemte, maar die wordt met de nieuwe gebouwen eindelijk ingevuld. Voortaan wordt het mogelijk om toxicologische analyses uit te breiden met onderzoeken van het menselijk lichaam, waardoor de resultaten kunnen worden gecorreleerd met die van traditionele forensische benaderingen. Met name uitwendig onderzoek, beeldvorming en autopsie zullen meer inzicht geven in het 'zwarte cijfer' van sterfgevallen als gevolg van drugverslaving, waardoor zorg- en beleidsbeslissingen beter onderbouwd zullen kunnen worden.

Forensische geneeskunde zal verder een aanvulling zijn op de bestaande multidisciplinaire benaderingen, die tijdens de huidige legislatuur al versterkt werden: er kwam meer capaciteit voor het ontmantelen van clandestiene laboratoria, interventie op festivals, en ook de capaciteit van de nationale ballistische databank werd uitgebreid.

De groei van drugsgerelateerde criminaliteit, handel en productie, en de toename van drugsgebruik en verslaving vormen een steeds grotere uitdaging voor onze teams en we moeten hier aanzienlijk meer werk van maken.

EEN FEDERAAL MULTIDISCIPLINAIR EXPERTISECENTRUM « DRUGS »

Het NICC zal zo effectief kunnen bijdragen aan de strijd tegen criminele netwerken en de risico's helpen verminderen die samenhangen met druggebruik. Het is onze ambitie om zowel op nationaal als internationaal niveau een vooraanstaand centrum te worden dat in staat is om:

- Wetenschappelijke ondersteuning te bieden aan coördinerende organen, zoals de nationale commissaris voor drugs en het EU-agentschap voor drugs;
- Antwoord te geven op de groeiende vraag naar ontmanteling van clandestiene drugsproductielocaties door de multidisciplinaire Clan Lab Response Unit (CRU);
- Wetenschappelijke informatie te verschaffen voor de operationele en strategische strijd tegen drugshandel door een chemische profilering van synthetische drugs te maken;
- Capaciteits- en opbrengstberekeningen uit te voeren om illegale activa te identificeren;
- Kennis te delen met de politie;
- Hulp te bieden aan muziekfestivals;
- De volksgezondheid te helpen beschermen door gevaarlijke stoffen snel en nauwkeurig te identificeren;
- Het aantal druggerelateerde sterfgevallen terug te dringen.

In deze context moet ook de mogelijkheid onderzocht worden om expertise te ontwikkelen in het traceren van cryptomunten.

Foto opleiding clanlab ©NICC-INCC 2016

KORTOM: MEER WETENSCHAP VOOR EEN BETERE JUSTITIE

Als federale wetenschappelijke instelling ten dienste van justitie wil het NICC zijn positie als nationaal en internationaal referentiecentrum versterken en het voortouw nemen in Evidence-Based praktijken ten dienste van justitie. Het nieuwe infrastructuurproject biedt een unieke kans om onze capaciteit voor wetenschappelijke ondersteuning van justitie radicaal te verbeteren.

Het NICC nodigt de politieke en operationele spelers in het justitiële systeem uit om te overwegen om het instituut om te vormen tot een federaal centrum voor multidisciplinaire expertise in justitiële aangelegenheden, een « **KCE - Justitie** ». En dat met drie hoofddoelstellingen:

- Om instrumenten te ontwikkelen om het overheidsbeleid te evalueren op het gebied van justitie, met prioriteit voor victimologie;
- Om België een federale dienst voor forensische geneeskunde te geven, met de capaciteit om massale rampen (in het bijzonder CBRN) aan te pakken;
- Om een volwaardig multidisciplinair Federaal Expertisecentrum inzake Drugs op te richten dat de groeiende uitdagingen in verband met drugs kan aanpakken en wetenschappelijke ondersteuning kan bieden aan het nationale drugscommissariaat en het nieuwe drugsagentschap van de Europese Unie.

Dr. Pierre VAN RENTERGHEM
Directeur-generaal

WETENSCHAP VOOR JUSTITIE

Nationaal Instituut voor Criminaliek en Criminologie
Vilvoordsesteenweg 100, 1120 Brussel
NICC@just.fgov.be

Foto cover & backcover : labo ballistiek©NICC-INCC 2012